ΕΔΔΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΖΩΗΣ

Επαναλαμβανόμενες κατευθυντήριες αρχές, ελληνικές υποθέσεις, συμμόρφωση και προτάσεις θεσμικής παρέμβασης

Μελέτη τεκμηρίωσης της ΑΜΚΕ «Παιδί με 2 Γονείς»

Οκτώβριος 2026 | Σχέδιο εργασίας για θεσμική αξιοποίηση

Εκτελεστική σύνοψη

Η συγκριτική ανάγνωση των συνημμένων αποφάσεων αναδεικνύει ένα σταθερό ευρωπαϊκό πρότυπο προστασίας της οικογενειακής ζωής. Το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ δεν επιβάλλει μόνο αποχή από αυθαίρετες επεμβάσεις. Επιβάλλει στις δημόσιες αρχές θετικές, πρακτικές και έγκαιρες ενέργειες ώστε το δικαίωμα του παιδιού και του γονέα σε πραγματική οικογενειακή σχέση να μην απομένει θεωρητικό.

- Η δικαστική απόφαση πρέπει να εφαρμόζεται στην πράξη και όχι να παραμένει τυπικός τίτλος.
- Ο χρόνος αποτελεί αυτοτελή παράγοντα προστασίας. Η καθυστέρηση μπορεί να δημιουργήσει μη αναστρέψιμα τετελεσμένα.
- Η άρνηση του παιδιού πρέπει να ακούγεται και να αξιολογείται, αλλά δεν λειτουργεί αυτομάτως ως απόλυτο βέτο, ιδίως όταν υπάρχουν ενδείξεις σύγκρουσης αφοσίωσης ή εξωτερικής επιρροής.
- Η μη συνεργασία γονέα ή τρίτου δεν απαλλάσσει το κράτος. Απαιτούνται στοχευμένα μέτρα, επαγγελματική υποστήριξη και, όπου είναι αναγκαίο και αναλογικό, αποτελεσματικές κυρώσεις προς τον ενήλικο που παρακωλύει.
- Το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού δεν ταυτίζεται μηχανικά με τη διατήρηση επαφής με κάθε κόστος. Όταν υπάρχει βία ή κίνδυνος, απαιτείται εξατομικευμένη αξιολόγηση και πραγματικά προστατευμένο πλαίσιο.
- Η ποιότητα της διαδικασίας είναι ουσιώδης: συμμετοχή των γονέων, ακρόαση του παιδιού ανάλογα με ηλικία και ωριμότητα, ολοκληρωμένη πραγματογνωμοσύνη και αιτιολογημένη στάθμιση.

Πέρα από την αποτύπωση των αρχών που διαμορφώνει η νομολογία του ΕΔΔΑ, η παρούσα μελέτη εξετάζει ειδικότερα εάν οι επανειλημμένες αποφάσεις που αφορούν την Ελλάδα συνιστούν μεμονωμένες αστοχίες ή

εάν η χρονική επανάληψη και η θεματική σύγκλισή τους αναδεικνύουν επίμονες δυσλειτουργίες στην αποτελεσματική προστασία της οικογενειακής ζωής των παιδιών και των γονέων. Το ερώτημα αυτό αποκτά ιδιαίτερη σημασία όταν οι διαπιστώσεις του Δικαστηρίου επανέρχονται, σε διαφορετικές χρονικές περιόδους, γύρω από συναφή ζητήματα όπως η ταχύτητα των διαδικασιών, η αποτελεσματική εκτέλεση των αποφάσεων, η διατήρηση ή αποκατάσταση των οικογενειακών δεσμών και οι διαδικαστικές εγγυήσεις του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ.

Κρίσιμο συμπέρασμα για την Ελλάδα

Οι αποφάσεις που έχουν εκδοθεί σε βάρος της Ελλάδας τεκμηριώνουν πλέον πολλαπλές ελληνικές καταδίκες σε οικογενειακές υποθέσεις. Οι παραβιάσεις δεν είναι απολύτως ταυτόσημες, αλλά εμφανίζουν επαναλαμβανόμενους άξονες: υπερβολική διάρκεια, ανεπαρκή ή καθυστερημένη εκτέλεση, ελλιπή διαδικαστική προστασία, ανεπαρκή εποπτεία πραγματογνωμοσυνών και διακριτική μεταχείριση ως προς τη γονική μέριμνα με γνώμονα το φύλο.

Η χρονική επανάληψη και η θεματική σύγκλιση των παραπάνω διαπιστώσεων, σε συνδυασμό με την περιορισμένη δυνατότητα συστηματικής μέτρησης της εφαρμογής του οικογενειακού δικαίου, δικαιολογούν τη διερεύνηση του κατά πόσον οι επιμέρους παραβιάσεις αποτελούν εκδήλωση ευρύτερου διαρθρωτικού ελλείμματος αποτελεσματικής προστασίας της οικογενειακής ζωής.

Μεθοδολογία

Η παρούσα μελέτη δεν επιχειρεί εξαντλητική καταγραφή του συνόλου της νομολογίας του ΕΔΔΑ περί οικογενειακής ζωής. Επιλέγονται αποφάσεις με ιδιαίτερη συνάφεια προς:

- την επικοινωνία γονέα-παιδιού,
- τη γονική μέριμνα,
- την εκτέλεση αποφάσεων,
- την ταχύτητα των διαδικασιών,
- την ακρόαση του παιδιού,
- την αξιολόγηση κινδύνου,
- την αποκατάσταση οικογενειακών δεσμών και
- τις διαδικαστικές εγγυήσεις του άρθρου 8.

Οι αποφάσεις μη παραβίασης συνεξετάζονται με τις καταδικαστικές αποφάσεις προκειμένου να αποτυπωθούν όχι μόνο οι περιπτώσεις κρατικής αποτυχίας αλλά και τα κριτήρια υπό τα οποία το ΕΔΔΑ θεωρεί τη δράση των εθνικών αρχών συμβατή με τη Σύμβαση.

1. Συστηματικές κατευθυντήριες αρχές της νομολογίας

1.1 Θετική υποχρέωση πραγματικής προστασίας

Οι αρμόδιες αρχές οφείλουν να λαμβάνουν όλα τα μέτρα που μπορούν ευλόγως να απαιτηθούν για τη διατήρηση, αποκατάσταση ή επανένωση της σχέσης γονέα και παιδιού. Η υποχρέωση είναι κατ' αρχήν υποχρέωση μέσων, αλλά τα μέσα πρέπει να είναι κατάλληλα, συγκεκριμένα και αποτελεσματικά.

1.2 Μέτρα και ταχύτητα εφαρμογής τους

Η επάρκεια των κρατικών μέτρων κρίνεται και από τον χρόνο εφαρμογής τους. Σε οικογενειακές υποθέσεις η καθυστέρηση μπορεί να παγιώσει μια πραγματική κατάσταση, να αποξενώσει το παιδί και να καταστήσει την τελική απόφαση άνευ πρακτικού αντικειμένου.

1.3 Η γνώμη του παιδιού: ουσιαστική ακρόαση, όχι μηχανικό βέτο

Η CM/Rec(2025)4 δεν αποτελεί απόφαση του ΕΔΔΑ ούτε αυτοτελή πηγή δεσμευτικής νομολογίας, αλλά σύγχρονο κανονιστικό και ερμηνευτικό πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης που συμπληρώνει την ανάγνωση των αρχών της νομολογίας. Αποτελεί Σύσταση της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης, και αφορά στην προστασία των δικαιωμάτων και του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού σε διαδικασίες χωρισμού των γονέων. Προβλέπει πραγματική και αποτελεσματική δυνατότητα έκφρασης των απόψεων του παιδιού, χωρίς άκαμπτο ηλικιακό όριο, κατάλληλη υποστήριξη από ειδικούς και στάθμιση ανάλογα με την ωριμότητά του. Διευκρινίζει επίσης ότι η άποψη του παιδιού είναι σημαντικός παράγοντας, αλλά δεν καθορίζει αυτομάτως την απόφαση. Η δικαστική κρίση πρέπει να εξηγεί πώς συγκεντρώθηκαν οι απόψεις του παιδιού και ποια βαρύτητα τους αποδόθηκε.

Η ίδια Σύσταση απαιτεί οι διαδικασίες να κινούνται και να παρακολουθούνται με εξαιρετική επιμέλεια, οι αποφάσεις να αιτιολογούν με διαφάνεια τη στάθμιση του βέλτιστου συμφέροντος και να εφαρμόζονται ή να εκτελούνται εγκαίρως και με τρόπο φιλικό προς το παιδί. Έτσι, η συμμετοχή του παιδιού συνδέεται οργανικά με την ποιότητα της αιτιολογίας, την ταχύτητα και την αποτελεσματική εκτέλεση.

Η γνώμη του παιδιού έχει ιδιαίτερη βαρύτητα σύμφωνα με ηλικία και ωριμότητα. Οι αρχές, όμως, πρέπει να διερευνούν το πλαίσιο διαμόρφωσής της, ιδίως όταν υπάρχουν ενδείξεις σύγκρουσης αφοσίωσης, φόβου, χειραγώγησης ή προηγούμενης βίας με τη συνδρομή ανάλογης διεπιστημονικής ομάδας.

1.4 Αποτελεσματική εκτέλεση και μη συνεργασία

Η έλλειψη συνεργασίας μεταξύ γονέων ή τρίτων δεν αρκεί για να δικαιολογήσει κρατική αδράνεια. Οι αρχές πρέπει να συνδυάζουν κοινωνική και ψυχολογική υποστήριξη, στοχευμένη κοινωνική και θεραπευτική υποστήριξη, παρακολούθηση της συμμόρφωσης και κυρώσεις προς τον παρακωλύοντα ενήλικο.

1.5 Βέλτιστο συμφέρον και προστασία από κίνδυνο

Η διατήρηση του δεσμού είναι κατά κανόνα προς το συμφέρον του παιδιού, αλλά δεν υπερισχύει όταν η επαφή απειλεί την υγεία, ασφάλεια ή ανάπτυξή του. Οι καταγγελίες βίας απαιτούν αυτόνομη και ολοκληρωμένη αξιολόγηση κινδύνου και όχι στερεότυπη αντιμετώπιση.

1.6 Ποσότητα και ποιότητα επικοινωνίας

Η τυπική ύπαρξη ορισμένων επαφών δεν αρκεί. Η διάρκεια, η συχνότητα, οι διανυκτερεύσεις και οι διακοπές πρέπει να εξετάζονται εξατομικευμένα ως στοιχεία που μπορούν να επιτρέψουν την ανάπτυξη πραγματικού δεσμού.

1.7 Δίκαιη και συμμετοχική διαδικασία

Οι γονείς πρέπει να συμμετέχουν ουσιαστικά στη διαδικασία, να έχουν πραγματική πρόσβαση στις κρίσιμες κοινωνικές και ψυχιατρικές εκθέσεις που τους αφορούν, οι πραγματογνωμοσύνες να ολοκληρώνονται και οι αποφάσεις να βασίζονται σε επίκαιρα, ποιοτικά και εξατομικευμένα στοιχεία. Η άρνηση γνωστοποίησης τέτοιων πληροφοριών απαιτεί ειδική και ουσιαστική αιτιολογία, στηριζόμενη σε επιτακτικούς λόγους.

1.8 Ευρωπαϊκό κανονιστικό και ερμηνευτικό πλαίσιο

Οι κατευθυντήριες αρχές της νομολογίας διαβάζονται σε συνδυασμό με τις ακόλουθες ευρωπαϊκές πηγές:

- Σύσταση CM/Rec(2025)4: κοινό πλαίσιο για το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού στις διαδικασίες χωρισμού, συμμετοχή διεπιστημονικής ομάδας, δικαίωμα ενημέρωσης και ακρόασης, έγκαιρη διαδικασία, σαφής αιτιολογία και αποτελεσματική εκτέλεση.
- Ψήφισμα 2079 (2015) της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης: ισότητα και κοινή γονική ευθύνη, δυνατότητα εναλλασσόμενης κατοικίας με βάση τις ανάγκες και το συμφέρον του παιδιού, δικαίωμα ακρόασης και πλήρης εφαρμογή των αποφάσεων κατοικίας και επικοινωνίας.
- Εγχειρίδιο σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία για τα δικαιώματα του παιδιού, έκδοση 2022 των FRA και Συμβουλίου της Ευρώπης: συστηματοποιεί το δικαίωμα του παιδιού να εκφράζει ελεύθερα τη γνώμη του και τη στάθμισή της ανάλογα με ηλικία και ωριμότητα. Το συνημμένο αντιστοιχεί στην πρώτη έκδοση 2015/2016 και χρησιμοποιείται ως προγενέστερη επίσημη έκδοση.
- Κανονισμός (ΕΚ) 2201/2003 (Βρυξέλλες IIα): καλύπτει τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε διαφορές συζύγων και διαφορές γονικής μέριμνας, περιλαμβανομένων της επιμέλειας και της προσωπικής επικοινωνίας. Για διαδικασίες που άρχισαν από 1 Αυγούστου 2022 έχει αντικατασταθεί από τον Κανονισμό (ΕΕ) 2019/1111 (Βρυξέλλες IIβ).

2. Ελληνικές υποθέσεις οικογενειακού ενδιαφέροντος

Στο ενιαίο σώμα της μελέτης περιλαμβάνονται οι ακόλουθες υποθέσεις που συνδέονται άμεσα ή συμπληρωματικά με την οικογενειακή ζωή, τη γονική μέριμνα, την επικοινωνία, την ακρόαση του παιδιού ή τη διάρκεια της σχετικής διαδικασίας:

- **Κοσμοπούλου κατά Ελλάδας (2004)**: παραβίαση του άρθρου 8 λόγω ανεπαρκών ουσιαστικών μέτρων και διαδικαστικής προστασίας της επικοινωνίας.
- **Τσουρλάκης κατά Ελλάδας (2009)**: παραβίαση του άρθρου 8 λόγω ουσιαστικά αναιτιολόγητης άρνησης πρόσβασης του πατέρα σε κρίσιμη έκθεση κοινωνικής έρευνας· απαιτείται πραγματική και προσβάσιμη διαδικασία ενημέρωσης.
- **Συγγελίδης κατά Ελλάδας (2010)**: παραβίαση του άρθρου 6 §1, με οικογενειακό υπόβαθρο, λόγω αποκλεισμού από δικαστική διαδικασία εξαιτίας βουλευτικής ασυλίας.
- **Φουρκιώτης κατά Ελλάδας (2016)**: παραβίαση του άρθρου 8 λόγω έλλειψης ταχέων και πρακτικών μέτρων για την αποκατάσταση σχέσης γονέα – τέκνου. Η μη συνεργασία γονέα δεν απαλλάσσει το κράτος και προηγούνται υποστηρικτικές και θεραπευτικές παρεμβάσεις.
- **Μ.Κ. κατά Ελλάδας (2018)**: υπόθεση διεθνούς οικογενειακής διαφοράς και προστασίας του παιδιού, αξιοποιούμενη για τη διαδικαστική στάθμιση και την ανάγκη ταχείας κρίσης.
- **Αναγνωστάκης και λοιποί κατά Ελλάδας (2021)**: παραβίαση σε διαδικασία οικογενειακού ενδιαφέροντος, με έμφαση στη διάρκεια και στην αποτελεσματική προστασία.

- **Katsikeros κατά Ελλάδας (2022)**: μη παραβίαση: το ΕΔΔΑ έκρινε ότι οι περιορισμοί στην επικοινωνία στηρίζονταν σε σχετικούς και επαρκείς λόγους και παρέμεναν εντός του περιθωρίου εκτίμησης του κράτους.
- **Παπαρρηγόπουλος κατά Ελλάδας (2022)**: παραβίαση σχετική με τη γονική μέριμνα και τη διαφοροποίηση της νομικής θέσης του πατέρα (εκτός γάμου τέκνο).
- **I.S. κατά Ελλάδας (2023)**: παραβίαση του άρθρου 8 λόγω ανεπαρκών μέτρων για την εφαρμογή της επικοινωνίας και την αποκατάσταση της σχέσης.
- **Αναγνωστάκης κατά Ελλάδας (2023)**: νεότερη απόφαση που εντάσσεται στη συνέχεια των προβλημάτων διάρκειας και αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας.
- **Γιαννακόπουλος κατά Ελλάδας (2024)**: συναφής ελληνική υπόθεση του ενιαίου υλικού, αξιοποιούμενη στη θεματική αποτίμηση των οικογενειακών διαδικασιών.
- **Τζιουμάκα κατά Ελλάδας (2024)**: απόφαση οικογενειακού αντικειμένου που ενισχύει την ανάγκη ολοκληρωμένης διαδικαστικής προστασίας και ακρόασης.
- **Μ.Ρ. κατά Ελλάδας (2025)**: επιστροφή δύο παιδιών στις ΗΠΑ στο πλαίσιο διεθνούς απαγωγής. Το Δικαστήριο έκρινε, μεταξύ άλλων, ότι τα ελληνικά δικαστήρια όφειλαν να εξετάσουν εάν έπρεπε να ακουστούν τα παιδιά, ακόμη και χωρίς ρητό αίτημα των διαδίκων, και ότι οι αρχές δεν χρησιμοποίησαν όλα τα διαθέσιμα μέσα.
- **Δουλγεράκης κατά Ελλάδας (2026)**: νεότερη ελληνική απόφαση του υλικού, εντασσόμενη στη συνολική αξιολόγηση των επαναλαμβανόμενων κινδύνων.

* Η απαρίθμηση δεν εξομοιώνει το αντικείμενο ή την έκβαση όλων των υποθέσεων. Διατηρεί τη διάκριση μεταξύ παραβίασης, μη παραβίασης.

Η επαναληπτικότητα των ελληνικών υποθέσεων

Η ιδιαίτερη σημασία της ελληνικής νομολογίας που εξετάζεται στην παρούσα μελέτη δεν βρίσκεται μόνο στον αριθμό των σχετικών υποθέσεων, αλλά κυρίως στην επανεμφάνιση, σε διαφορετικές χρονικές περιόδους, συναφών προβλημάτων ως προς την αποτελεσματική προστασία της οικογενειακής ζωής. Οι αποφάσεις δεν αποτυπώνουν ένα και μόνο είδος δυσλειτουργίας, αλλά αναδεικνύουν ζητήματα που αφορούν, μεταξύ άλλων, την ταχύτητα των διαδικασιών, την αποτελεσματική εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων, τη διατήρηση και αποκατάσταση των οικογενειακών δεσμών, τις διαδικαστικές εγγυήσεις και την ουσιαστική προστασία της σχέσης γονέα-παιδιού.

Η χρονική επανάληψη και η θεματική σύγκλιση των ελληνικών υποθέσεων αποτελούν, συνεπώς, σοβαρή ένδειξη ότι το ζήτημα δεν πρέπει να αξιολογηθεί αποκλειστικά ως άθροισμα μεμονωμένων δικαστικών αστοχιών. **Δικαιολογούν τη συστηματική διερεύνηση του κατά πόσον υφίστανται επαναλαμβανόμενες δυσλειτουργίες στον μηχανισμό προστασίας της οικογενειακής ζωής και, συνακόλουθα, εάν απαιτούνται γενικότερα θεσμικά μέτρα πρόληψης και συμμόρφωσης, ως ένα επαναλαμβανόμενο μοτίβο.**

3. Συμπληρωματική νομολογία

3.1 Ταχύτητα, εκτέλεση και αποτροπή τετελεσμένων στο σύνολο της νομολογίας

Οι Shaw, Veres, Zavridou, Αναγνωστάκης 2021, Τζιουμάκα και Δουλγεράκης επιβεβαιώνουν ότι η πάροδος του χρόνου δεν είναι ουδέτερη. Η καθυστέρηση μπορεί να μεταβάλει την οικογενειακή πραγματικότητα, να παγιώσει αποξένωση και να καταστήσει την τελική δικαστική προστασία άνευ πρακτικού αποτελέσματος. Η

Δουλγεράκης προσθέτει ειδική υποχρέωση αποτελεσματικής δικαστικής εποπτείας των πραγματογνωμοσυνών.

3.2 Η γνώμη του παιδιού και τα όριά της

Οι M.K., Anagnostakis 2024, Zavridou, Sahin και X and Others v. Slovenia δείχνουν ότι η γνώμη του παιδιού πρέπει να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη ανάλογα με ηλικία και ωριμότητα. Δεν λειτουργεί όμως μηχανικά: άλλο η σταθερή βούληση ώριμου παιδιού και άλλο η άρνηση που ενδέχεται να έχει διαμορφωθεί από σύγκρουση, επιρροή ή αποξενωτική συμπεριφορά. Όταν το παιδί δεν ακούγεται απευθείας, απαιτείται κατάλληλη και αμερόληπτη εκπροσώπηση των συμφερόντων του.

3.3 Διεθνής απαγωγή: ταχεία αλλά όχι μηχανιστική κρίση

Οι X v. Latvia, Shaw, Veres και M.K. αναδεικνύουν τη διπλή απαίτηση ταχύτητας και εξατομικευμένης εξέτασης. Η επείγουσα επιστροφή του ανηλίκου τέκνου δεν απαλλάσσει το δικαστήριο από την ουσιαστική διερεύνηση τεκμηριωμένου σοβαρού κινδύνου, ενώ η κρατική καθυστέρηση δεν πρέπει να επιτρέπει στον χρόνο να κατασκευάζει νέα τετελεσμένα.

3.4 Ίση μεταχείριση και απαγόρευση στερεοτύπων

Οι Sahin, Paparrigopoulos και X v. Poland επιβεβαιώνουν ότι το οικογενειακό καθεστώς, το φύλο, ο σεξουαλικός προσανατολισμός ή στερεότυπα για το οικογενειακό πρότυπο δεν μπορούν να υποκαθιστούν την εξατομικευμένη κρίση για το συμφέρον του συγκεκριμένου παιδιού.

3.5 Αναλογικότητα των μέτρων σε περιπτώσεις αποξένωσης

Η X and Others v. Slovenia δέχεται ότι η αποξενωτική συμπεριφορά μπορεί να προκαλεί σοβαρή βλάβη, αλλά απορρίπτει την αυτόματη μετάβαση σε βίαιη μετακίνηση ή πλήρη διακοπή επικοινωνίας. Πρέπει να εξετάζονται προηγουμένως λιγότερο περιοριστικά μέτρα, προπαρασκευαστική υποστήριξη, συγκεκριμένο σχέδιο εφαρμογής και τακτική επανεξέταση.

4. Ευρύτερη τεκμηρίωση για τη λειτουργία του ελληνικού συστήματος

4.1 Ετήσια μελέτη ΕΔΔΑ για το 2020

Καταγράφονται 18 καταδικαστικές αποφάσεις για την Ελλάδα το 2020 και κατάταξη στη 10η θέση μεταξύ 47 κρατών του Συμβουλίου της Ευρώπης και στην 5η θέση μεταξύ κρατών της ΕΕ. Οι κυριότερες κατηγορίες ήταν το άρθρο 6 και η μη εφαρμογή αποφάσεων, το άρθρο 13 και η προστασία της ιδιοκτησίας. Τα δεδομένα αυτά δεν αφορούν πάντα οικογενειακές διαφορές, στηρίζουν όμως το επιχείρημα ότι η καθυστέρηση και η μη αποτελεσματική εφαρμογή αποφάσεων αποτελούν ευρύτερη διοικητική και δικαστική αδυναμία.

4.2 Παρατηρήσεις ΕΕΔΑ (Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου) επί της έκθεσης ΟΗΕ του 2008

Οι παρατηρήσεις της ΕΕΔΑ επί της 3ης περιοδικής έκθεσης για τη Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού καταγράφουν ότι ήδη το 2008 είχαν επισημανθεί:

- η παραμονή του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού στο στάδιο του σχεδίου,

- η μη δημιουργία εθνικού μητρώου παιδικής υγείας,
- η μη εφαρμογή των διατάξεων για τη λήψη της γνώμης του παιδιού πριν από αποφάσεις γονικής μέριμνας,
- η ανάγκη ίδρυσης οικογενειακών δικαστηρίων και λειτουργίας της κοινωνικής υπηρεσίας που προβλεπόταν από τον Ν. 2447/1996,
- η ανάγκη αντιμετώπισης όλων των μορφών βίας κατά παιδιών και κατάρτισης κάθε επαγγελματικού κλάδου που έρχεται σε επαφή με παιδιά.

Οι παρατηρήσεις αυτές προηγούνται χρονικά αρκετών ελληνικών καταδικών του ΕΔΔΑ. Αποδεικνύουν δε, ότι κρίσιμες ανάγκες παιδοκεντρικής δικαιοσύνης, εξειδικευμένων υπηρεσιών, ακρόασης του παιδιού και επαγγελματικής κατάρτισης είχαν αναγνωριστεί θεσμικά ήδη από το 2008, χωρίς να ληφθούν εγκαίρως κατάλληλα μέτρα.

4.3 Η εικόνα του 2024 και η επανάληψη παραβιάσεων

Το 2025 καταγράφει 25 αποφάσεις στο ΕΔΔΑ με τουλάχιστον μία παραβίαση για την Ελλάδα το 2024 και τονίζει ότι το ουσιώδες πρόβλημα είναι η επανεμφάνιση ίδιων κατηγοριών, ιδίως καθυστερήσεων και ελλιπούς αποτελεσματικότητας.

4.4 Συγκριτική εικόνα της Ελλάδας: 2020 και 2024

Η ετήσια παρουσίαση για το 2020 αναφέρει 25 αποφάσεις που αφορούσαν την Ελλάδα, από τις οποίες 18 χαρακτηρίζονται καταδικαστικές και 5 αθωωτικές. Κατατάσσει την Ελλάδα στη 10η θέση (από πλευράς καταδικαστικών αποφάσεων σε βάρος χώρας) μεταξύ 47 κρατών του Συμβουλίου της Ευρώπης και στην 5η θέση μεταξύ κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αναφέρονται επίσης 43 καταδίκες το 2015, 16 το 2023 και 25 το 2024. Μεγαλύτερη σημασία από τον απόλυτο αριθμό έχει η επανεμφάνιση των ίδιων κατηγοριών παραβιάσεων. Ως κυριότερες καταδικαστικές αποφάσεις αφορούν στο άρθρο 6 και στη μη εφαρμογή αποφάσεων, στο άρθρο 13 και την προστασία της ιδιοκτησίας.

Έτος	Αναφερόμενο μέγεθος	Θέση ΣτΕ	Θέση ΕΕ	Χρήση στη μελέτη
2020	18 καταδικαστικές αποφάσεις	10η / 47	5η	Ευρύτερη αδυναμία πρόσβασης σε δίκαιη δίκη, αποτελεσματική προσφυγή και εφαρμογή αποφάσεων
2024	25 αποφάσεις με τουλάχιστον μία παραβίαση	9η / 46	περίπου 5η	Ένδειξη επανόδου αυξητικής τάσης και επανάληψης κατηγοριών

4.5 Η συμβολή της εργασίας της κας Δέσποινας Παπαλεξάνδρου

Η εργασία «Μέτρα θεραπείας των παραβάσεων της ΕΣΔΑ» προσφέρει το κατάλληλο πλαίσιο μετάβασης από την καταδίκη στη συμμόρφωση και συνοψίζει τις κρατικές υποχρεώσεις μετά την καταδίκη. Το κράτος οφείλει να επιδιώξει:

- Γενικά μέτρα: νομοθετικές αλλαγές, μεταβολή δικαστικής ή διοικητικής πρακτικής, σύμφωνη με την ΕΣΔΑ ερμηνεία και διάδοση της απόφασης στις αρμόδιες αρχές.
- Η χρηματική αποζημίωση είναι επικουρική και δεν αρκεί όταν εξακολουθεί να υφίσταται η πηγή της παραβίασης.

- Η πρόληψη απαιτεί από τους εθνικούς δικαστές να ενσωματώνουν εγκαίρως την εξελισσόμενη νομολογία του ΕΔΔΑ.
- Οι οικογενειακές διαφορές χαρακτηρίζονται από αυξημένο διακύβευμα και απαιτούν όσο το δυνατόν ταχύτερη εκδίκαση.

Εφαρμογή στις οικογενειακές υποθέσεις: όταν ο χρόνος έχει διαρρήξει έναν δεσμό, η αποζημίωση δεν αποκαθιστά από μόνη της την απολεσθείσα οικογενειακή ζωή. Τα μέτρα πρέπει να στοχεύουν στις αιτίες που επαναλαμβάνονται: καθυστέρηση, ανεπαρκή εκτέλεση, μη ολοκλήρωση αξιολογήσεων και έλλειψη συντονισμού εμπλεκομένων φορέων.

4.6 Αποτίμηση της νομολογίας του ΕΔΔΑ για την Ελλάδα το 2025

Η έκθεση του Justice Watch για το 2025 καταγράφει 19 καταδίκες της Ελλάδας, 2.500 εκκρεμείς αιτήσεις στο τέλος του 2025 και σταθερό προφίλ παραβιάσεων. Για το άρθρο 8 αναφέρει εύρος 8-10% στο μοτίβο 2020-2025, ενώ επισημαίνει ως διαχρονικά χαρακτηριστικά τις καθυστερήσεις, τη μη εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων και την επανάληψη δομικών προβλημάτων. Τα στοιχεία αυτά χρησιμοποιούνται ως γενικό θεσμικό πλαίσιο και όχι ως απόδειξη ότι όλες οι ελληνικές παραβιάσεις του 2025 αφορούσαν οικογενειακή ζωή.

5. Από τη νομολογία στη θεσμική πραγματικότητα: συγκλίνουσες ενδείξεις ελλείμματος αποτελεσματικής προστασίας της οικογενειακής ζωής των παιδιών στην Ελλάδα

5.1 Από την τυπική αναγνώριση στην πρακτική και αποτελεσματική προστασία

Η προστασία της οικογενειακής ζωής κατά το άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου δεν εξαντλείται σε νομοθετικές παρεμβάσεις του κράτους. Όπως αναδεικνύεται από τη νομολογία που εξετάζεται στην παρούσα μελέτη, από τη διάταξη των αποφάσεων απορρέουν και θετικές υποχρεώσεις των κρατικών αρχών, οι οποίες, ανάλογα με τις περιστάσεις κάθε υπόθεσης, επιβάλλουν τη λήψη πρακτικών και αποτελεσματικών μέτρων για τη διατήρηση ή αποκατάσταση της οικογενειακής σχέσης.

Στις υποθέσεις που αφορούν παιδιά, η υποχρέωση αυτή αποκτά ιδιαίτερη σημασία. Η πάροδος του χρόνου μπορεί να μεταβάλει ουσιωδώς την πραγματική κατάσταση και να καταστήσει εξαιρετικά δυσχερή ή ακόμη και ανέφικτη την αποκατάσταση μιας διαρραγείσας σχέσης γονέα-παιδιού.

Υπό το πρίσμα αυτό, **το κρίσιμο ερώτημα για την Ελλάδα δεν περιορίζεται στο εάν η εθνική έννομη τάξη αναγνωρίζει κανονιστικά το δικαίωμα του παιδιού στην οικογενειακή ζωή. Κρίσιμο είναι εάν το σύνολο του συστήματος οικογενειακής δικαιοσύνης διαθέτει τους πρακτικούς, επιστημονικούς, οργανωτικούς και ελεγκτικούς μηχανισμούς που απαιτούνται ώστε η προστασία αυτή να καθίσταται πραγματική, αποτελεσματική και αξιολογήσιμη στην πράξη**.

5.2 Οι ελληνικές υποθέσεις ενώπιον του ΕΔΔΑ ως πρώτη αποτύπωση επαναλαμβανόμενων δυσλειτουργιών

Η παρούσα μελέτη έχει ήδη εντοπίσει σειρά αποφάσεων του ΕΔΔΑ κατά της Ελλάδας σε υποθέσεις οικογενειακής ζωής. Όταν διαφορετικές ελληνικές υποθέσεις, σε βάθος χρόνου, αναδεικνύουν προβλήματα τα οποία εντάσσονται σε κοινούς λειτουργικούς άξονες, **δημιουργείται εύλογη ανάγκη εξέτασης του κατά**

πόσο πρόκειται αποκλειστικά για μεμονωμένες αστοχίες ή για ενδείξεις ευρύτερων δυσλειτουργιών του μηχανισμού προστασίας της οικογενειακής ζωής.

5.3 Η δικαστηριακή πρακτική μετά τον Ν. 4800/2021

Σημαντική συμβολή στην αξιολόγηση της εφαρμογής της μεταρρύθμισης αποτελεί η μεταπτυχιακή ερευνητική εργασία του κου Θωμά-Χρήστου Ευσταθίου με τίτλο «Η νομολογία μετά τον Ν.4800/2021 αναφορικά με την συνεπιμέλεια των ανήλικων τέκνων», η οποία στηρίζεται σε πρωτογενή ανάλυση 431 αποφάσεων του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών των ετών 2019, 2020, 2022 και 2023.

Η έρευνα διαπιστώνει ότι, ενώ μέχρι το 2020 η αποκλειστική επιμέλεια αποτελούσε την κυρίαρχη ρύθμιση και κατά κανόνα ανατιθέμενη στη μητέρα, μετά την έναρξη ισχύος του Ν. 4800/2021 παρατηρούνται πρώτες ενδείξεις ενίσχυσης της συνεπιμέλειας, ιδίως μέσω λειτουργικής κατανομής αρμοδιοτήτων, **χωρίς όμως πλήρη μεταστροφή της νομολογιακής πρακτικής**. Η έρευνα αναφέρεται επίσης σε **αντιφάσεις και αμφισημίες** κατά τη σταδιακή εφαρμογή του νέου πλαισίου και καταλήγει ότι η θεσμική τομή του Ν. 4800/2021 δεν έχει ακόμη, σε μεγάλο βαθμό, ενσωματωθεί στη δικαστηριακή πρακτική.

Η διαπίστωση αυτή δεν τεκμηριώνει από μόνη της παραβίαση του άρθρου 8 ΕΣΔΑ ούτε επιτρέπει το συμπέρασμα ότι η αποκλειστική επιμέλεια σε συγκεκριμένη υπόθεση αντιβαίνει κατ' ανάγκην στην ΕΣΔΑ. **Επιβεβαιώνει, όμως, την ανάγκη να αξιολογηθεί εμπειρικά κατά πόσον οι κανονιστικές μεταβολές που εισήγαγε ο νομοθέτης αποκτούν αντίστοιχο πρακτικό αποτέλεσμα στη δικαστηριακή εφαρμογή**. Πρόκειται, επομένως, για ένα πιθανό έλλειμμα εφαρμογής μεταξύ της νομοθετικής μεταρρύθμισης και της πραγματικής δικαστηριακής πρακτικής, το ακριβές εύρος του οποίου απαιτεί συστηματική εθνική παρακολούθηση.

5.4 Η εικόνα από τις εμπειρίες εμπλεκομένων στην οικογενειακή δικαιοσύνη

Διαφορετικό αλλά συμπληρωματικό επίπεδο τεκμηρίωσης παρέχει η μεταπτυχιακή εργασία της Βικτώριας Φριζή στο ΠΜΣ Ψυχιατροδικαστικής του Τμήματος Ιατρικής του ΕΚΠΑ. Η έρευνα είναι ποιοτική και βασίζεται σε ημιδομημένες συνεντεύξεις και γραπτές μαρτυρίες αποξενωμένων και μη αποξενωμένων χωρισμένων γονέων.

Σύμφωνα με τα παρουσιαζόμενα αποτελέσματα, οι συμμετέχοντες που περιγράφονται ως αποξενωμένοι γονείς ανέφεραν **απογοήτευση από το νομικό σύστημα και το χαρακτήρισαν μεροληπτικό και αναποτελεσματικό στην πράξη**. Στα κοινά ευρήματα περιλαμβάνονται επίσης η **περιορισμένη γνώση του φαινομένου και η έλλειψη εξειδίκευσης στην ψυχολογική και νομική υποστήριξη**. Η εργασία συμπεραίνει ότι, για την εξεταζόμενη κατηγορία, **η εφαρμογή του Ν. 4800/2021 παραμένει ελλιπής** και προτείνει περαιτέρω έρευνα, εξειδικευμένη εκπαίδευση και ενίσχυση των σχετικών υποστηρικτικών δομών.

Λόγω της ποιοτικής φύσης και του ειδικού αντικειμένου της, η έρευνα δεν μπορεί να θεωρηθεί αντιπροσωπευτική μέτρηση του συνόλου της ελληνικής οικογενειακής δικαιοσύνης. Αποτελεί, όμως, **πρόσθετη ένδειξη που αποκτά σημασία όταν συνεκτιμάται, όχι αυτοτελώς, αλλά μαζί με τη δικαστηριακή έρευνα και τη νομολογία του ΕΔΔΑ**.

5.5 Η απουσία συστηματικής μέτρησης της εφαρμογής των δικαιωμάτων

Ιδιαίτερη θεσμική σημασία έχει το ζήτημα της συλλογής και δημοσιοποίησης δεδομένων. Στην παρέμβαση του Παιδί με 2 Γονείς από 14.07.2026 προς την Ένωση Δικαστών επισημάνθηκε η απουσία συγκεντρωτικών στοιχείων που θα επέτρεπαν να εξεταστεί, μεταξύ άλλων:

- πόσες υποθέσεις γονικής μέριμνας εκδικάζονται,

- πόσες καταλήγουν σε αποκλειστική ανάθεση καθημερινής φροντίδας,
- πόσες οδηγούν σε πρακτική εφαρμογή κοινής άσκησης γονικής μέριμνας,
- πόσο συχνά ο χρόνος επικοινωνίας προσεγγίζει ή υπερβαίνει το τεκμήριο του ενός τρίτου,
- πόσο συχνά ακούγεται το παιδί,
- πόσο συχνά χρησιμοποιούνται κοινωνικές, ψυχολογικές ή άλλες διεπιστημονικές εκθέσεις.

Το μέχρι τότε αίτημα της κοινωνίας των πολιτών απέκτησε, όμως, ιδιαίτερη αποδεικτική βαρύτητα με την επίσημη απάντηση του Υπουργείου Δικαιοσύνης της 14 Οκτωβρίου 2026.

Στο με αρ. πρωτ. 238 από 14.10.2026 μετά από ερώτημα του νομικού προσώπου Παιδί με 2 Γονείς, το Υπουργείο αναφέρει ότι το JustStat επεξεργάζεται στατιστικά δεδομένα δικαστηριακής ύλης, περιλαμβανομένων δεδομένων οικογενειακού δικαίου, **αλλά ότι η συγκεντρωτική και διακριτή συλλογή και δημοσιοποίηση στοιχείων σχετικά με αποφάσεις γονικής μέριμνας, καθημερινής φροντίδας και επικοινωνίας ανά έτος και δικαστήριο δεν είναι σήμερα εφικτή**. Το Υπουργείο εξηγεί ότι οι πληροφορίες βρίσκονται στο σώμα των αποφάσεων και δεν καταγράφονται ως διακριτά και δομημένα πεδία στο ΟΣΔΔΥ-ΠΠ, ώστε να μπορούν να εξαχθούν αυτοματοποιημένα.

Πρόκειται για ιδιαίτερα σημαντική θεσμική διαπίστωση. Αποδεικνύει, έναν **ουσιώδη περιορισμό της δυνατότητας της Ελληνικής Πολιτείας να αξιολογεί, μέσω συγκεντρωτικών δομημένων δεδομένων, συγκεκριμένα αποτελέσματα της λειτουργίας της οικογενειακής δικαιοσύνης**.

5.6 Η κλίμακα του φαινομένου και το «κενό γνώσης»

Η σημασία του παραπάνω περιορισμού γίνεται μεγαλύτερη υπό το φως της ίδιας επίσημης απάντησης. Το Υπουργείο Δικαιοσύνης αναφέρει ότι κατά την περίοδο 2021-2026 εκδόθηκαν 73.582 αποφάσεις Οικογενειακού Δικαίου. Αναφέρει παράλληλα ότι η ειδικότερη επεξεργασία των αποφάσεων αυτών θα απαιτούσε συστηματική και αναλυτική εξέταση μεγάλου αριθμού αποφάσεων, ειδική διοικητική άδεια και σημαντικούς ανθρώπινους και διοικητικούς πόρους.

Επομένως αναδεικνύεται μία θεσμική αντίφαση: **η Πολιτεία διαθέτει μεγάλο όγκο δικαστικής παραγωγής στον τομέα του οικογενειακού δικαίου, αλλά δεν διαθέτει σήμερα δομημένο μηχανισμό που να επιτρέπει την αυτοματοποιημένη εξαγωγή των ειδικότερων αποτελεσμάτων για γονική μέριμνα, καθημερινή φροντίδα και επικοινωνία**. Από την έλλειψη αυτή μπορεί να συναχθεί ότι **η αποτελεσματικότητα της μεταρρύθμισης δεν μπορεί σήμερα να αποτιμηθεί καθολικά βάσει αντίστοιχων συγκεντρωτικών και διακριτών επίσημων δεδομένων**.

Αυτό είναι κρίσιμο από την οπτική της δημόσιας πολιτικής. Η αποτελεσματική προστασία ενός δικαιώματος προϋποθέτει όχι μόνο νομικούς κανόνες και μηχανισμούς απονομής δικαιοσύνης, **αλλά και δυνατότητα εντοπισμού των δυσλειτουργιών, αξιολόγησης των αποτελεσμάτων και λήψης διορθωτικών μέτρων όταν αυτά απαιτούνται**.

5.7 Το δικαίωμα του παιδιού να ακούγεται

Το πρόβλημα γίνεται ιδιαίτερα εμφανές ως προς τη συμμετοχή του παιδιού. Το άρθρο 12 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, σε συνδυασμό με το άρθρο 3 παρ. 1 της ίδιας Σύμβασης, καθιστά τη συμμετοχή του παιδιού κρίσιμο στοιχείο της διαδικασίας διαμόρφωσης αποφάσεων που το αφορούν, καθώς και η χρήση κοινωνικών, ψυχολογικών ή άλλων διεπιστημονικών εκθέσεων. Η θέση αυτή συνοψίζεται στη Σύσταση CM/Rec(2025)4 της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης, όπως ήδη αναλύεται στην παρούσα μελέτη (πεδίο 1.3).

Εν προκειμένω, δεν αρκεί η κατοχύρωση της συμμετοχής του παιδιού σε κανονιστικό επίπεδο. **Χρειάζεται να μπορεί να αξιολογηθεί εάν, πόσο και με ποιον τρόπο η κατοχύρωση αυτή υλοποιείται στην καθημερινή δικαστηριακή πρακτική**.

5.8 Από την κοινωνία των πολιτών στον κοινοβουλευτικό έλεγχο

Το ζήτημα της αξιολόγησης της εφαρμογής του οικογενειακού δικαίου έχει πλέον υπερβεί το επίπεδο της παρέμβασης ενός φορέα της κοινωνίας των πολιτών. Με την Αναφορά 3250/31.08.2026 στη Βουλή των Ελλήνων διαβιβάστηκαν αιτήματα της ΑΜΚΕ «Παιδί με 2 Γονείς» για, μεταξύ άλλων, δημοσιοποίηση συγκεντρωτικών στατιστικών στοιχείων για τον Ν. 4800/2021, ειδική πανελλαδική μελέτη της δικαστηριακής εφαρμογής της γονικής μέριμνας, δημιουργία μηχανισμού παρακολούθησης, θεσμικό διάλογο και συλλογή και δημοσιοποίηση από το JustStat ή άλλο αρμόδιο φορέα στοιχείων για αποφάσεις γονικής μέριμνας, καθημερινής φροντίδας και επικοινωνίας.

Ιδιαίτερη σημασία αποκτά επομένως η απάντηση που ακολούθησε. Το Υπουργείο Δικαιοσύνης δεν περιορίστηκε στην περιγραφή των σημερινών περιορισμών συλλογής δεδομένων. **Δήλωσε επιπλέον ότι, στο πλαίσιο αξιολόγησης των αλλαγών του οικογενειακού δικαίου, προγραμματίζει τη σύσταση αρμόδιας επιτροπής, με αντικείμενο την εξέταση του τρόπου με τον οποίο αντιμετωπίστηκαν οι αλλαγές και τη διερεύνηση προβλημάτων που έχουν ανακύψει από την εφαρμογή του Ν. 4800/2021, με σκοπό τις αναγκαίες προσαρμογές για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των παιδιών και του βέλτιστου συμφέροντός τους**. Η συγκεκριμένη δήλωση **αποτελεί επίσημη αναγνώριση της ανάγκης θεσμικής αξιολόγησης της εφαρμογής της μεταρρύθμισης**.

Ανακύπτει, ωστόσο, ένα κρίσιμο ζήτημα ως προς την ίδια τη δυνατότητα της εξαγγελθείσας αξιολόγησης. Εφόσον το Υπουργείο Δικαιοσύνης αναγνωρίζει ότι σήμερα δεν είναι εφικτή η συγκεντρωτική και διακριτή στατιστική παρακολούθηση των αποφάσεων γονικής μέριμνας, καθημερινής φροντίδας και επικοινωνίας, επειδή τα κρίσιμα αυτά στοιχεία δεν καταγράφονται ως δομημένα πεδία στα πληροφοριακά συστήματα των δικαστηρίων, τίθεται εύλογα το ερώτημα **με ποια εμπειρική βάση, με ποιους δείκτες και με ποια συγκρίσιμα δεδομένα θα αξιολογηθεί η εφαρμογή του Ν. 4800/2021 πριν εξεταστούν τυχόν νέες νομοθετικές ή θεσμικές προσαρμογές**. Το ερώτημα αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα καθώς το ίδιο το Υπουργείο αναφέρει ότι κατά την περίοδο 2021-2026 εκδόθηκαν 73.582 αποφάσεις οικογενειακού δικαίου, αλλά και ότι η εξαγωγή των ειδικότερων πληροφοριών που απαιτούνται για την αξιολόγηση προϋποθέτει συστηματική και αναλυτική εξέταση μεγάλου αριθμού δικαστικών αποφάσεων. **Κατά συνέπεια, πριν από οποιαδήποτε ουσιαστική αναθεώρηση του υφιστάμενου πλαισίου, προηγείται λογικά και μεθοδολογικά η δημιουργία της αναγκαίας τεκμηριωτικής βάσης: η συλλογή και ανάλυση αντιπροσωπευτικού νομολογιακού υλικού, η διαμόρφωση συγκεκριμένων δεικτών εφαρμογής και η αξιολόγηση των πραγματικών αποτελεσμάτων της μεταρρύθμισης**. Διαφορετικά δημιουργείται ο **κίνδυνος ενός «κενού αξιολόγησης»: να επιχειρείται η διόρθωση ή περαιτέρω μεταβολή ενός νομοθετικού πλαισίου χωρίς να έχει προηγουμένως προσδιοριστεί, με επαρκή εμπειρικά δεδομένα, ποια προβλήματα οφείλονται στο ίδιο το κανονιστικό πλαίσιο και ποια στον τρόπο εφαρμογής του.** Υπό αυτή την έννοια, το πρωταρχικό ερώτημα για την εξαγγελθείσα επιτροπή δεν είναι μόνο τι πρέπει να αλλάξει, αλλά προηγουμένως τι ακριβώς συνέβη κατά την εφαρμογή του Ν. 4800/2021, πώς αυτό μπορεί να αποδειχθεί και βάσει ποιων δεδομένων μπορεί να αξιολογηθεί αντικειμενικά.

Η ανάγκη αξιολόγησης δεν προβάλλεται πλέον αποκλειστικά από την κοινωνία των πολιτών αλλά έχει εισέλθει στον κοινοβουλευτικό έλεγχο και έχει ακολουθηθεί από επίσημη κυβερνητική δέσμευση για εξέταση του ζητήματος.

5.9 Η ευρύτερη διάσταση: από τη δικαστική στη διοικητική εφαρμογή της κοινής γονικής ευθύνης

Οι ενδείξεις απόκλισης μεταξύ κανονιστικού πλαισίου και πρακτικής δεν έχουν τεθεί μόνο σε σχέση με τα δικαστήρια. Στην από 03.07.2026 παρέμβαση του Παιδί με 2 Γονείς με θέμα «Θεσμική απόκλιση της διοικητικής πρακτικής» έχουν καταγράφει κενά εφαρμογής του ισχύοντος νομικού πλαισίου της κοινής γονικής συμμετοχής σε τομείς όπως η ΑΑΔΕ, διοικητικές πράξεις που αφορούν ανηλίκους, εκπαιδευτικές και υγειονομικές δομές και δημόσια πληροφοριακά συστήματα. Σε συνδυασμό με τα υπόλοιπα στοιχεία, υποδεικνύουν ότι η αξιολόγηση της αποτελεσματικής προστασίας της οικογενειακής ζωής δεν πρέπει να περιοριστεί μόνο στη δικαστηριακή διαδικασία. Απαιτείται εξέταση του ευρύτερου θεσμικού περιβάλλοντος μέσα στο οποίο ασκείται στην πράξη η γονική ευθύνη μετά τον χωρισμό.

5.10 Συνολική αποτίμηση: από τις μεμονωμένες παραβιάσεις στην ανάδειξη του ελλείμματος προστασίας της οικογενειακής ζωής

Η συνολική εικόνα που προκύπτει από τα παραπάνω επιτρέπει μια θεσμικά σοβαρότερη διαπίστωση. Υφίστανται πλέον συγκλίνουσες ενδείξεις από διαφορετικές και μεθοδολογικά ανεξάρτητες κατηγορίες πηγών:

- Η νομολογία του ΕΔΔΑ καθορίζει απαιτήσεις αποτελεσματικής, έγκαιρης και διαδικαστικά επαρκούς κρατικής προστασίας της οικογενειακής ζωής.

- Ελληνικές υποθέσεις ενώπιον του ΕΔΔΑ έχουν ήδη αναδείξει επαναλαμβανόμενους άξονες προβλημάτων σε υποθέσεις οικογενειακής ζωής.

- Εμπειρική έρευνα 431 δικαστικών αποφάσεων διαπιστώνει ότι η μεταρρύθμιση του Ν. 4800/2021 δεν έχει ακόμη οδηγήσει σε πλήρη μεταστροφή της προηγούμενης δικαστηριακής πρακτικής.

- Ποιοτική έρευνα καταγράφει αρνητικές εμπειρίες γονέων από το δικαστηριακό σύστημα και αναδεικνύει την ανάγκη ενίσχυσης της εξειδίκευσης και των υποστηρικτικών δομών.

- Η ίδια η Ελληνική Πολιτεία αναγνωρίζει ότι δεν είναι σήμερα δυνατή η συγκεντρωτική και διακριτή στατιστική παρακολούθηση των αποτελεσμάτων των δικαστικών αποφάσεων ως προς τη γονική μέριμνα, την καθημερινή φροντίδα και την επικοινωνία.

- Το Υπουργείο Δικαιοσύνης δηλώνει ότι προγραμματίζει επιτροπή για την αξιολόγηση της εφαρμογής του Ν. 4800/2021 και τη διερεύνηση προβλημάτων που έχουν ανακύψει από αυτήν.

Υπό τα δεδομένα αυτά, **το ζήτημα για την Ελλάδα δεν μπορεί πλέον να τίθεται αποκλειστικά ως ζήτημα επάρκειας της νομοθεσίας**. Τίθεται ως **ζήτημα αποτελεσματικότητας της εφαρμογής**, ταχύτητας των διαδικασιών, εκτέλεσης των αποφάσεων, ποιότητας της διαδικαστικής προστασίας, συμμετοχής των παιδιών, διεπιστημονικής υποστήριξης και, τελικά, κρατικής ικανότητας παρακολούθησης και αξιολόγησης των πραγματικών αποτελεσμάτων του συστήματος οικογενειακής δικαιοσύνης.

Η σύγκλιση των παραπάνω στοιχείων δικαιολογεί, κατά την παρούσα μελέτη, τη διερεύνηση του εάν υφίσταται διαρθρωτικό **έλλειμμα αποτελεσματικής προστασίας μεταξύ της τυπικής κατοχύρωσης του δικαιώματος στην οικογενειακή ζωή και της πρακτικής δυνατότητας του ελληνικού συστήματος να το εγγυάται με τρόπο έγκαιρο, αποτελεσματικό, παιδοκεντρικό και ελέγξιμο**.

Το κρίσιμο ερώτημα, επομένως, δεν είναι πλέον μόνο εάν η Ελληνική Δημοκρατία αναγνωρίζει νομοθετικά το δικαίωμα του παιδιού στην οικογενειακή ζωή. Είναι **εάν διαθέτει ένα συνεκτικό σύστημα που μπορεί να**

εγγυηθεί στην πράξη την αποτελεσματική άσκηση του δικαιώματος αυτού και, συγχρόνως, να μετρά, να αξιολογεί και να αποδεικνύει την αποτελεσματικότητα της προστασίας που παρέχει.

6. Συμπέρασμα

Οι ελληνικές καταδίκες δεν πρέπει να εξετάζονται ως ασύνδετα περιστατικά. **Η επανεμφάνιση, σε βάθος χρόνου, συναφών προβλημάτων στην ταχύτητα των διαδικασιών, στην εκτέλεση των αποφάσεων και στην αποτελεσματική προστασία της σχέσης γονέα-παιδιού, σε συνδυασμό με προγενέστερες θεσμικές προειδοποιήσεις, συγκροτεί σοβαρές και συγκλίνουσες ενδείξεις επαναλαμβανόμενων δυσλειτουργιών που δικαιολογούν ειδική διερεύνηση ως προς την ύπαρξη διαρθρωτικού ελλείμματος αποτελεσματικής προστασίας**. Η συμμόρφωση, επομένως, δεν εξαντλείται στην αποζημίωση ή στη δημοσίευση των επιμέρους αποφάσεων, αλλά απαιτεί μέτρα ικανά να αντιμετωπίσουν και να αποτρέψουν τα αίτια επανάληψης των παραβιάσεων.

Κρίσιμο στοιχείο μιας τέτοιας προσέγγισης είναι **η δυνατότητα της ίδιας της Πολιτείας να γνωρίζει, να μετρά και να αξιολογεί τι συμβαίνει στην πράξη**. Η αδυναμία συγκεντρωτικής και διακριτής εξαγωγής δεδομένων για αποφάσεις γονικής μέριμνας, καθημερινής φροντίδας και επικοινωνίας περιορίζει τη δυνατότητα αντικειμενικής αποτίμησης των πραγματικών αποτελεσμάτων της εφαρμογής του Ν. 4800/2021.

Για τον λόγο αυτό, **πριν από οποιαδήποτε ουσιαστική αναθεώρηση του ισχύοντος πλαισίου, απαιτείται επαρκής τεκμηριωτική βάση**, ώστε να μπορεί να διακριθεί ποια προβλήματα απορρέουν από το κανονιστικό πλαίσιο και ποια από τον τρόπο εφαρμογής του. Η αξιολόγηση πρέπει να στηρίζεται σε αντιπροσωπευτικό νομολογιακό υλικό και μετρήσιμους δείκτες, ιδίως ως προς την ταχύτητα των διαδικασιών, την αποτελεσματική εκτέλεση, την ακρόαση του παιδιού, τις διεπιστημονικές αξιολογήσεις, τη διερεύνηση κινδύνου ή εξωτερικής επιρροής και τη διατήρηση ή αποκατάσταση της σχέσης γονέα-παιδιού, όταν αυτό συνάδει με το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού.

Το τελικό ζητούμενο δεν είναι, συνεπώς, μόνο εάν η Ελληνική Πολιτεία κατοχυρώνει νομοθετικά το δικαίωμα του παιδιού στην οικογενειακή ζωή, αλλά εάν διαθέτει ένα συνεκτικό, παιδοκεντρικό και ελέγξιμο σύστημα που το προστατεύει αποτελεσματικά στην πράξη και μπορεί ταυτόχρονα να μετρά και να αξιολογεί τα αποτελέσματα της προστασίας αυτής. Η επαναληπτικότητα των διαπιστωμένων προβλημάτων επιβάλλει τη μετάβαση από την αποσπασματική αντιμετώπιση των επιμέρους υποθέσεων στη συστηματική αντιμετώπιση των αιτίων που μπορούν να οδηγήσουν σε νέες παραβιάσεις.

7. Αιτήματα συμμόρφωσης για την Ελλάδα

Υπό το πρίσμα του άρθρου 46 της ΕΣΔΑ και λαμβάνοντας συμπληρωματικά υπόψη το **ευρωπαϊκό κανονιστικό πλαίσιο για τα δικαιώματα του παιδιού**, ιδίως **το άρθρο 24 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ** και, κατά περίπτωση, τον **Κανονισμό (ΕΕ) 2019/1111 («Βρυξέλλες ΙΙ β»)** για την **εκτέλεση αποφάσεων οικογενειακού δικαίου**:

1. Εθνικό Action Plan οικογενειακής δικαιοσύνης: Συνεργασία του Υπουργείου Δικαιοσύνης, με κοινωνικές υπηρεσίες, Υπουργείο Υγείας, αστυνομία και τοπική αυτοδιοίκηση, εφαρμόζοντας σαφείς δείκτες

αξιολόγησης αποτελεσμάτων, χρονοδιάγραμμα και δημόσια απολογιστική έκθεση, με σαφή κατανομή αρμοδιοτήτων εμπλεκόμενων φορέων.

2. Εξειδικευμένα οικογενειακά τμήματα και κοινωνικές υπηρεσίες: Ως θεσμική απάντηση στην ανάγκη που είχε ήδη επισημανθεί στις παρατηρήσεις του 2008, θεσμοθέτηση εξειδικευμένων οικογενειακών τμημάτων/δικαστηρίων με σταθερά πρωτόκολλα, δικαστές με ειδική κατάρτιση και άμεση υποστήριξη από παιδοψυχολόγους και κοινωνικούς λειτουργούς.

3. Ενιαίο πρωτόκολλο ακρόασης παιδιού: Με βάση ηλικία και ωριμότητα, χωρίς μεταφορά του βάρους επιλογής στο παιδί και με διερεύνηση του πλαισίου διαμόρφωσης της άποψής του με την συνδρομή διεπιστημονικής ομάδας.

4. Υποχρεωτική κατάρτιση / εκπαίδευση επαγγελματιών: Δικαστές, εισαγγελείς, δικηγόροι, κοινωνικοί λειτουργοί, παιδοψυχολόγοι, ψυχίατροι ενηλίκων, αστυνομία και υπηρεσίες εκτέλεσης.

5. Μηχανισμός δικαστικής εποπτείας πραγματογνωμόνων: Ορισμός προθεσμιών, καταγραφή αδράνειας και έγκαιρη αντικατάσταση όταν η αξιολόγηση δεν ολοκληρώνεται. Οι διάδικοι πρέπει να διαθέτουν έγκαιρη και ουσιαστική πρόσβαση στις κρίσιμες κοινωνικές και ψυχιατρικές εκθέσεις που τους αφορούν, εκτός αν ειδικά αιτιολογημένοι επιτακτικοί λόγοι επιβάλλουν περιορισμό.

6. Πρακτικό σχέδιο εκτέλεσης κάθε απόφασης επικοινωνίας: Κάθε απόφαση επικοινωνίας γονέα – τέκνου να συνοδεύεται από σχέδιο εφαρμογής, υπεύθυνο συντονιστή, καταγραφή ανεπιτυχών επαφών, αιτιολογημένη κλιμάκωση μέτρων και τακτική δικαστική επανεξέταση.

7. Πρωτόκολλο εξαιρετικής επιμέλειας: Δεσμευτικοί χρόνοι για προσωρινή προστασία, πραγματογνωμοσύνες, ακρόαση παιδιού, επανεξέταση και εκτέλεση. Αυτόματος επείγων έλεγχος όταν η πραγματική επαφή έχει διακοπεί.

8. Αναλογικές κυρώσεις και υποστήριξη: Πρωτίστως υποστηρικτικά/θεραπευτικά εργαλεία, αλλά με εφαρμογή αποτελεσματικών κυρώσεων προς ενήλικο που παραβιάζει συστηματικά δεσμευτική απόφαση.

9. Σύστημα δημόσιων δεδομένων: Ετήσια δημοσίευση ανωνυμοποιημένων δεικτών: διάρκεια διαδικασίας, χρόνος έκδοσης προσωρινών μέτρων, ποσοστό εκτέλεσης, αριθμός μη ολοκληρωμένων πραγματογνωμοσυνών, επανεξετάσεις και αποτελέσματα.

10. Αξιολόγηση εφαρμογής Α.Κ. (Ν.4800/2021): Ανεξάρτητη αποτίμηση της πραγματικής εφαρμογής του νόμου, με δικαστικά δεδομένα, εμπειρία παιδιών και γονέων, αξιολόγηση υπηρεσιών και συγκεκριμένες προτάσεις τροποποίησης.

11. Ατομικά και γενικά μέτρα σε κάθε ελληνική καταδίκη: Για κάθε υπόθεση να δηλώνεται τι έγινε για τον προσφεύγοντα και ποιο μέτρο αποτρέπει την επανάληψη.

12. Προληπτική ενσωμάτωση της νομολογίας: Οδηγός νομολογίας, επιμόρφωση και αιτιολογημένη αναφορά στις αρχές του ΕΔΔΑ πριν δημιουργηθεί νέα παραβίαση. Υποχρεωτική συνεχής κατάρτιση και οδηγός νομολογίας για άρθρο 8 ΕΣΔΑ, θετικές υποχρεώσεις, ταχύτητα, ακρόαση παιδιού, βία και εκτέλεση.

8. Πηγές και βιβλιογραφία

Η παρούσα μελέτη βασίζεται σε πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές, οι οποίες περιλαμβάνουν τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, κείμενα του Συμβουλίου της Ευρώπης και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διεθνείς συμβάσεις, ελληνικές θεσμικές πηγές και εμπειρικές ή ακαδημαϊκές μελέτες. Οι αποφάσεις του ΕΔΔΑ αναζητήθηκαν και ελέγχθηκαν, κατά κύριο λόγο, μέσω της επίσημης βάσης νομολογίας HUDOC.

8.1 Νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

Οι αποφάσεις παρατίθενται χρονολογικά. Ο αριθμός αφορά στον αριθμό προσφυγής ενώπιον του ΕΔΔΑ.

- Sahin v. Germany [GC], no. 30943/96, 8 July 2003.
- Kosmopoulou v. Greece, no. 60457/00, 5 February 2004.
- Tsourlakis v. Greece, no. 50796/07, 15 October 2009.
- Syngelidis v. Greece, no. 24895/07, 11 February 2010.
- Shaw v. Hungary, no. 6457/09, 26 October 2011.
- Y.C. v. the United Kingdom, no. 4547/10, 13 March 2012.
- X v. Latvia [GC], no. 27853/09, 26 November 2013.
- Kuppinger v. Germany, no. 62198/11, 15 January 2015.
- Ribić v. Croatia, no. 27148/12, 2 April 2015.
- Fourkiotis v. Greece, no. 74758/11, 16 June 2016.
- Giorgioni v. Italy, no. 43299/12, 15 September 2016.
- M.K. v. Greece, no. 51312/16, 1 February 2018.
- A.V. v. Slovenia, no. 878/13, 9 April 2019.
- Strand Lobben and Others v. Norway [GC], no. 37283/13, 10 September 2019.
- Jurišić v. Croatia, no. 29419/17, 16 January 2020.
- Nechay v. Russia, no. 40639/17, 25 May 2021.
- X v. Poland, no. 20741/10, 16 September 2021.
- Anagnostakis and Others v. Greece, no. 46075/16, 23 September 2021.
- Paparrigopoulos v. Greece, no. 61657/16, 30 June 2022.
- Katsikeros v. Greece, no. 2303/19, 21 July 2022.
- Popadić v. Serbia, no. 7833/12, 20 September 2022.
- Veres v. Spain, no. 57906/18, 8 November 2022.
- I.M. and Others v. Italy, no. 25426/20, 10 November 2022.
- M.H. v. Poland, no. 73247/14, 1 December 2022.
- Baškys v. Lithuania, no. 47410/20, 22 February 2023.
- E.K. v. Latvia, no. 14321/14, 13 April 2023.
- I.S. v. Greece, no. 19165/20, 23 May 2023.
- Anagnostakis v. Greece, no. 26504/20, 10 October 2023.
- Bîzdîga v. the Republic of Moldova, no. 15646/18, 17 October 2023.
- Luca v. the Republic of Moldova, no. 55351/17, 17 October 2023.
- A.S. and M.S. v. Italy, no. 48618/22, 19 October 2023.
- Tzioumaka v. Greece, no. 31022/20, 9 April 2024.
- Zavridou v. Cyprus, no. 14680/20, 8 October 2024.
- Giannakopoulos v. Greece, no. 20503/20, 3 December 2024.

- X and Others v. Slovenia, no. 27746/22, 19 December 2024.
- M.P. and Others v. Greece, no. 2068/24, 9 September 2025.
- Mamais v. Greece, no. 41542/19, 10 March 2026.
- Novák v. the Czech Republic, no. 6656/24, 9 April 2026.
- Doulgerakis v. Greece, no. 5769/19, 9 June 2026.
- Avetyan v. Armenia, no. 11997/25, 1 October 2026.
- L.Z. and D.Z. v. Italy, no. 27379/24, 8 October 2026

Η επίσημη βάση HUDOC παρέχει πρόσβαση στις αποφάσεις, τις αποφάσεις επί του παραδεκτού, τις κοινοποιημένες υποθέσεις και τις νομικές περιλήψεις του ΕΔΔΑ.

8.2 Συμβούλιο της Ευρώπης

- Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης, Recommendation CM/Rec(2025)4 on the protection of the rights and best interests of the child in parental separation proceedings, 28 May 2025.
- Κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης, Resolution 2079 (2015), Equality and shared parental responsibility: the role of fathers.
- Συμβούλιο της Ευρώπης και Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Handbook on European law relating to the rights of the child, έκδοση 2022.
- Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Annual Report 2020.
- Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Annual Report 2024.
- Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Analysis of Statistics 2024.

Το ΕΔΔΑ διαθέτει χωριστή επίσημη ενότητα στην οποία συγκεντρώνει τις ετήσιες και θεματικές στατιστικές του.

8.3 Διεθνές και ευρωπαϊκό κανονιστικό πλαίσιο

- Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ιδίως άρθρα 6, 8, 13, 14 και 46.
- Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, ιδίως άρθρα 3, 9, 12 και 18.
- Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ιδίως άρθρα 7, 21, 24 και 47.
- Κανονισμός (ΕΚ) 2201/2003 του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2003, σχετικά με τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας, «Βρυξέλλες IIα».
- Κανονισμός (ΕΕ) 2019/1111 του Συμβουλίου, της 25ης Ιουνίου 2019, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας και για τη διεθνή απαγωγή παιδιών, «Βρυξέλλες IIβ».
- Σύμβαση της Χάγης της 25ης Οκτωβρίου 1980 για τα αστικά θέματα της διεθνούς απαγωγής παιδιών.

8.4 Ελληνικές θεσμικές και νομοθετικές πηγές

- Ν. 4800/2021, «Μεταρρυθμίσεις αναφορικά με τις σχέσεις γονέων και τέκνων, άλλα ζητήματα οικογενειακού δικαίου και λοιπές επείγουσες διατάξεις».
- Ν. 2447/1996, «Κύρωση ως Κώδικα του σχεδίου νόμου Υιοθεσία, επιτροπεία και αναδοχή ανηλίκου, δικαστική συμπαράσταση, δικαστική επιμέλεια ξένων υποθέσεων και συναφείς ουσιαστικές, δικονομικές και μεταβατικές διατάξεις».

- Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, Παρατηρήσεις επί της 3ης περιοδικής έκθεσης της Ελληνικής Δημοκρατίας για την εφαρμογή της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού, 2008.
- Έκθεση για το κράτος δικαίου στην Ελλάδα (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2026).
- Έκθεση για το κράτος δικαίου στην Ελλάδα (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2022).
- Βουλή των Ελλήνων, Αναφορά 3250/31.08.2026, σχετικά με την αξιολόγηση και τη στατιστική παρακολούθηση της εφαρμογής του Ν. 4800/2021.
- Υπουργείο Δικαιοσύνης, έγγραφο με αρ. πρωτ. 238/14.10.2026, απάντηση σε αίτημα της ΑΜΚΕ «Παιδί με 2 Γονείς» σχετικά με τη συλλογή δεδομένων για τις αποφάσεις οικογενειακού δικαίου και την αξιολόγηση του Ν. 4800/2021.
- ΑΜΚΕ «Παιδί με 2 Γονείς», Παρέμβαση προς την Ένωση Δικαστών και Εισαγγελέων για την αξιολόγηση της εφαρμογής του Ν. 4800/2021, 14.07.2026.
- ΑΜΚΕ «Παιδί με 2 Γονείς», Θεσμική απόκλιση της διοικητικής πρακτικής από το ισχύον πλαίσιο της κοινής γονικής ευθύνης, 03.07.2026.

8.5 Ακαδημαϊκές και εμπειρικές πηγές

- Παπαλεξάνδρου, Δέσποινα, «Μέτρα θεραπείας των παραβάσεων της ΕΣΔΑ», ακαδημαϊκή εργασία, 2023.
- Ευσταθίου, Θωμάς-Χρήστος, «Η νομολογία μετά τον Ν. 4800/2021 αναφορικά με τη συνεπιμέλεια των ανήλικων τέκνων», μεταπτυχιακή ερευνητική εργασία. Η εργασία αναλύει 431 αποφάσεις του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών των ετών 2019, 2020, 2022 και 2023, σύμφωνα με τα στοιχεία που αναφέρονται στη μελέτη.
- Φριζή, Βικτώρια, μεταπτυχιακή εργασία στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Ψυχιατροδικαστικής του Τμήματος Ιατρικής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, με αντικείμενο τις εμπειρίες αποξενωμένων και μη αποξενωμένων χωρισμένων γονέων.
- Justice Watch,«Η νομολογία του ΕΔΔΑ για την Ελλάδα το 2025», 2026.
- Δημοσιογραφική ανάλυση σχετικά με τις επαναλαμβανόμενες παραβιάσεις της ΕΣΔΑ από την Ελλάδα και τη στατιστική εικόνα της περιόδου 2015-2024.

8.6 Σημείωση για τον τρόπο χρήσης των πηγών

Οι αποφάσεις του ΕΔΔΑ αποτελούν την κύρια νομολογιακή βάση της μελέτης. Οι συστάσεις, τα ψηφίσματα και τα εγχειρίδια του Συμβουλίου της Ευρώπης χρησιμοποιούνται ως συμπληρωματικές κανονιστικές ή ερμηνευτικές πηγές και δεν εξομοιώνονται ως προς τη νομική τους ισχύ με τις δεσμευτικές αποφάσεις του ΕΔΔΑ. Οι ακαδημαϊκές, εμπειρικές και δημοσιογραφικές πηγές χρησιμοποιούνται για την αποτύπωση του ευρύτερου θεσμικού και πραγματικού πλαισίου και όχι ως αυτοτελής απόδειξη παραβίασης της ΕΣΔΑ.

9. Ενιαίος χρονολογικός πίνακας αποφάσεων

Ημερομηνία	Υπόθεση	Χώρα	Έκβαση	Κρίσιμος λόγος
08.07.2003	Sahin v. Germany 30943/96	Γερμανία	Παραβίαση άρθρων 14+8	Δυσμενέστερη μεταχείριση πατέρα παιδιού εκτός γάμου.
05.02.2004	Kosmopoulou v. Greece 60457/00	**Ελλάδα**	Παραβίαση άρθρου 8	Ανεπαρκή μέτρα και διαδικαστική προστασία της επικοινωνίας.
15.10.2009	Tsourlakis v. Greece 50796/07	**Ελλάδα**	Παραβίαση άρθρου 8	Αναιτιολόγητη άρνηση πρόσβασης σε κρίσιμη κοινωνική έκθεση· έλλειψη πραγματικής και προσβάσιμης διαδικασίας ενημέρωσης.
11.02.2010	Syngelidis v. Greece 24895/07	**Ελλάδα**	Παραβίαση άρθρου 6 §1	Αποκλεισμός από δικαστική διαδικασία λόγω βουλευτικής ασυλίας.
26.10.2011	Shaw v. Hungary 6457/09	Ουγγαρία	Παραβίαση άρθρου 8	Καθυστέρηση και αναποτελεσματική εκτέλεση επιστροφής και επικοινωνίας.
13.03.2012	Y.C. v. United Kingdom 4547/10	Ηνωμένο Βασίλειο	Μη παραβίαση άρθρου 8	Επαρκής στάθμιση κινδύνου και συμφέροντος παιδιού πριν από placement order.
26.11.2013	X v. Latvia 27853/09	Λετονία	Παραβίαση άρθρου 8	Μη ουσιαστική εξέταση τεκμηριωμένου ισχυρισμού σοβαρού κινδύνου.
15.01.2015	Kuppinger v. Germany 62198/11	Γερμανία	Παραβίαση	Ανεπαρκής και καθυστερημένη εκτέλεση προσωρινής απόφασης επικοινωνίας, ανεπαρκής κύρωση, έλλειψη επιταχυντικού ενδίκου μέσου.
02.04.2015	Ribić v. Croatia 27148/12	Κροατία	Παραβίαση	Πολυετείς διαδικασίες και εκτέλεση που οδήγησαν σε απώλεια της σχέσης έως την ενηλικίωση.
16.06.2016	Fourkiotis v. Greece 74758/11	**Ελλάδα**	Παραβίαση άρθρου 8	Έλλειψη ταχέων και πρακτικών μέτρων αποκατάστασης επικοινωνίας· η μη συνεργασία γονέα δεν απαλλάσσει το κράτος.
15.09.2016	Giorgioni v. Italy 43299/12	Ιταλία	Παραβίαση	Στερεότυπα και αναποτελεσματικά μέτρα, ανοχή της παρεμπόδισης επικοινωνίας.
01.02.2018	M.K. v. Greece 51312/16	**Ελλάδα**	Μη παραβίαση άρθρου 8	Βαρύτητα στη βούληση ώριμου παιδιού και στον δεσμό αδελφών.
09.04.2019	A.V. v. Slovenia 878/13	Σλοβενία	Παραβίαση	Ανεπαρκής επαγγελματική υποστήριξη και μη αξιοποίηση οικογενειακής θεραπείας πριν

				από διακοπή επικοινωνίας.
10.09.2019	Strand Lobben and Others v. Norway 37283/13	Νορβηγία	Παραβίαση άρθρου 8	Υιοθεσία χωρίς επαρκή, επίκαιρη και αυστηρή αξιολόγηση επανένωσης.
16.01.2020	Jurišić v. Croatia 29419/17	Κροατία	Παραβίαση	Καθυστερημένη αντίδραση και παγίωση αποξένωσης παρά τις αποφάσεις επικοινωνίας.
25.05.2021	Nechay v. Russia 40639/17	Ρωσία	Παραβίαση	Υπερβολικός περιορισμός επικοινωνίας σε 12 ώρες ετησίως υπό παρουσία μητέρας.
16.09.2021	X v. Poland 20741/10	Πολωνία	Παραβίαση άρθρων 14+8	Διακριτική και στερεοτυπική κρίση επιμέλειας.
23.09.2021	Anagnostakis and Others v. Greece 46075/16	**Ελλάδα**	Παραβίαση άρθρου 8	Υπερβολική διάρκεια της διαδικασίας επικοινωνίας.
30.06.2022	Paparrigopoulos v. Greece 61657/16	**Ελλάδα**	Παραβίαση άρθρων 14+8 και 8	Διάκριση άγαμου πατέρα και υπερβολική διάρκεια.
21.07.2022	Katsikeros v. Greece 2303/19	**Ελλάδα**	Μη παραβίαση	Σταδιακό και αιτιολογημένο πρόγραμμα επικοινωνίας που επέτρεπε οικοδόμηση δεσμού.
20.09.2022	Popadić v. Serbia 7833/12	Σερβία	Παραβίαση	Πολυετής καθυστέρηση στη διεύρυνση ποιοτικής επικοινωνίας, διανυκτερεύσεων και διακοπών.
08.11.2022	Veres v. Spain 57906/18	Ισπανία	Παραβίαση άρθρου 8	Καθυστέρηση αναγνώρισης και εκτέλεσης αλλοδαπής απόφασης.
10.11.2022	I.M. and Others v. Italy 25426/20	Ιταλία	Παραβίαση	Επαφές χωρίς το διαταχθέν προστατευμένο περιβάλλον και χωρίς επαρκή αξιολόγηση κινδύνου βίας.
01.12.2022	M.H. v. Poland 73247/14	Πολωνία	Παραβίαση	Αδικαιολόγητη καθυστέρηση στέρησε πρόσθετο οικογενειακό χρόνο μητέρας και μικρού παιδιού.
22.02.2023	Baškys v. Lithuania 47410/20	Λιθουανία		Μη παραβίαση Παρά περιορισμένη επαφή, οι αρχές χρησιμοποίησαν ειδικούς, ουδέτερο περιβάλλον και κυρώσεις.
13.04.2023	E.K. v. Latvia 14321/14	Λετονία	Παραβίαση	Φορμαλιστική εκτέλεση, χωρίς διερεύνηση άρνησης και αποτελεσματικά εξειδικευμένα

				μέτρα.
23.05.2023	I.S. v. Greece 19165/20	**Ελλάδα**	Παραβίαση	Μη ολοκλήρωση/παρακολούθηση αξιολογήσεων, αδράνεια, καθυστέρηση και αναποτελεσματική προστασία επικοινωνίας.
10.10.2023	Anagnostakis v. Greece 26504/20	**Ελλάδα**	Μη παραβίαση άρθρου 8	Μη παραβίαση άρθρου 8. Οι αρχές κρίθηκε ότι έλαβαν εύλογα μέτρα.
17.10.2023	Bîzdîga v. the Republic of Moldova 15646/18	Μολδαβία	Παραβίαση	Μη δίκαιη/ταχεία διαδικασία περιορισμού επικοινωνίας και ανεπαρκής αξιολόγηση κινδύνου.
17.10.2023	Luca v. the Republic of Moldova 55351/17	Μολδαβία	Παραβίαση	Μη διερεύνηση αιφνίδιας άρνησης παιδιών και καθυστερημένη στήριξη αποκατάστασης σχέσης, σε πλαίσιο βίας.
19.10.2023	A.S. and M.S. v. Italy 48618/22	Ιταλία	Παραβίαση	Καθυστερήσεις, ανεπαρκής προστασία ψυχολογικής ακεραιότητας και ανοχή διάρρηξης σχέσης.
09.04.2024	Tzioumaka v. Greece 31022/20	**Ελλάδα**	Παραβίαση άρθρου 8	Μη εκτέλεση αποφάσεων και παγίωση αποξένωσης.
08.10.2024	Zavridou v. Cyprus 14680/20	Κύπρος	Παραβίαση άρθρου 8	Καθυστερημένη και εξαρτώμενη από συνεργασία παρέμβαση.
03.12.2024	Giannakopoulos v. Greece 20503/20	**Ελλάδα**	Μη παραβίαση άρθρου 8	Αιτιολογημένη κρίση συνήθους διαμονής και δικαιοδοσίας.
19.12.2024	X and Others v. Slovenia 27746/22	Σλοβενία	Παραβιάσεις άρθρων 8 και 6	Δυσανάλογη αναγκαστική μετακίνηση, πλήρης διακοπή επαφής, ανεπαρκής εκπροσώπηση παιδιών.
09.09.2025	M.P. and Others v. Greece 2068/24	**Ελλάδα**	Παραβίαση άρθρου 8	Ανεπαρκής διαδικαστική εξέταση της ακρόασης των παιδιών και μη αξιοποίηση όλων των διαθέσιμων μέσων για τον αποκλεισμό σοβαρού κινδύνου πριν από την επιστροφή τους στο πλαίσιο διεθνούς απαγωγής.
10.03.2026	Mamais v. Greece 41542/19	**Ελλάδα**	Παραβίαση - εκτός θέματος	Διοικητική κύρωση μετά από οριστική αθώωση: ne bis in idem και τεκμήριο αθωότητας.
09.04.2026	Novák v. the Czech Republic 6656/24	Τσεχία	Παραβίαση	Μη έγκαιρη αποκατάσταση status quo μετά από παράνομη μετεγκατάσταση και δημιουργία τετελεσμένου.
09.06.2026	Doulgerakis v. Greece 5769/19	**Ελλάδα**	Παραβίαση άρθρου 8	Καθυστέρηση επιμέλειας και ανεπαρκής εποπτεία πραγματογνωμοσυνών.

01.10.2026	Avetyan v. Armenia 11997/25	Αρμενία	Παραβίαση	Τυπική αλλά αναποτελεσματική αναζήτηση/εκτέλεση, μη κυρώσεις και καθυστέρηση ενημέρωσης.
08.10.2026	L.Z. and D.Z. v. Italy 27379/24	Ιταλία	Παραβίαση	Μη εκτέλεση επιστροφής παιδιού, κακός συντονισμός και δημιουργία τετελεσμένου μέσω χρόνου.

Σημείωση: Ο πίνακας καταγράφει τις αποφάσεις στις οποίες βασίστηκε η μελέτη.

10. Αποτύπωση των ελληνικών υποθέσεων

Υπόθεση	Ημερομηνία	Έκβαση	Κρίσιμος λόγος
Κοσμοπούλου	05.02.2004	Παραβίαση άρθρου 8	Ανεπαρκή ουσιαστικά μέτρα, αναστολή επικοινωνίας χωρίς ακρόαση, καθυστερημένη πρόσβαση σε κρίσιμη έκθεση.
Τσουρλάκης	15.10.2009	Παραβίαση άρθρου 8	Αναιτιολόγητη άρνηση πρόσβασης σε κρίσιμη κοινωνική έκθεση· έλλειψη πραγματικής και προσβάσιμης διαδικασίας ενημέρωσης.
Συγγελίδης	11.02.2010	Παραβίαση άρθρου 6 §1	Άρνηση άρσης ασυλίας εμπόδισε την πρόσβαση σε συγκεκριμένη δικαστική διαδικασία για μη συμμόρφωση σε απόφαση επικοινωνίας.
Φουρκιώτης	16.06.2016	Παραβίαση άρθρου 8	Έλλειψη ταχέων και πρακτικών μέτρων αποκατάστασης επικοινωνίας· η μη συνεργασία γονέα δεν απαλλάσσει το κράτος.
Μ.Κ.	01.02.2018	Μη παραβίαση άρθρου 8	Καθοριστική βαρύτητα στη σαφή βούληση ώριμου παιδιού και στον δεσμό αδελφών.
Αναγνωστάκης και λοιποί	23.09.2021	Παραβίαση άρθρου 8	Υπερβολική διάρκεια διαδικασίας επικοινωνίας και έλλειψη εξαιρετικής επιμέλειας.
Παπαρρηγόπουλος	30.06.2022	Παραβίαση άρθρων 14+8 και 8	Διάκριση σε βάρος άγαμου πατέρα και διάρκεια εννέα ετών και τεσσάρων μηνών.
Katsikeros	21.07.2022	Μη παραβίαση άρθρου 8	Σταδιακό και αιτιολογημένο πρόγραμμα επικοινωνίας.
I.S.	23.05.2023	Παραβίαση άρθρου 8	Μη ολοκλήρωση ή παρακολούθηση αξιολογήσεων, αδράνεια και αναποτελεσματική προστασία επικοινωνίας.
Αναγνωστάκης	10.10.2023	Μη παραβίαση άρθρου 8	Οι αρχές κρίθηκε ότι έλαβαν εύλογα μέτρα· βαρύτητα και στη μη συμμετοχή του προσφεύγοντος.
Τζιουμάκα	09.04.2024	Παραβίαση άρθρου 8	Μη εκτέλεση αποφάσεων επιμέλειας, καθυστέρηση και παγίωση de facto αποξένωσης.
Γιαννακόπουλος	03.12.2024	Μη παραβίαση άρθρου 8	Αιτιολογημένη κρίση περί συνήθους διαμονής και διεθνούς δικαιοδοσίας.

Μ.Ρ. και άλλοι	09.09.2025	Παραβίαση άρθρου 8	Ανεπαρκής διαδικαστική εξέταση της ακρόασης των παιδιών και μη αξιοποίηση όλων των διαθέσιμων μέσων για τον αποκλεισμό σοβαρού κινδύνου πριν από την επιστροφή τους στο πλαίσιο διεθνούς απαγωγής.
Δουλγεράκης	09.06.2026	Παραβίαση άρθρου 8	Υπερβολική διάρκεια επιμέλειας και ανεπαρκής εποπτεία πραγματογνωμοσυνών.